

Åklagare – en länk i rättskedjan

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Åklagarväsendet i frontlinjen

Den svenska åklagaren är, även i ett internationellt perspektiv, en mäktig person i rättsväsendet. Parallellt med att åklagarmakten har förstärkts har åklagarnas utbildning ökat och kompetensen utvecklats. Åklagaryrkets status har successivt ökat och är i dag mycket attraktivt bland unga jurister. Åklagaren leder utredningar av brott, beslutar om olika tvångsmedel, väcker åtal och för talan i domstol. Åklagaren styr ärendets gång, både under utredningsfasen och vid rättegången.

Dagens åklagarväsende är en modern, utvecklingsinriktad organisation som ska verka för att brottsligheten minskar, genom att de som begått brott på ett rättssäkert och effektivt sätt ställs till ansvar för sina handlingar.

Riksåklagare Anders Perklev

Kriminalpolitiska utmaningar

Samhället utvecklas ständigt och det gör också brottsligheten. Rättsväsendet måste därför utvecklas i samklang med omvärldsförändringarna. Under de närmaste åren finns flera stora kriminalpolitiska utmaningar. Några av dem beskrivs här.

Grov organiserad brottslighet

Den grova organiserade brottsligheten blir allt mer omfattande och komplex. Inte minst utvecklingen av internationell och systemhotande brottslighet kan på sikt påverka hela samhällets stabilitet. Brottsligheten genererar mycket pengar. Insatserna mot den organiserade brottsligheten ska ske strategiskt och i samverkan med polis och andra myndigheter. Under år 2009 inrättades en särskild funktion vid Åklagarmyndigheten med övergripande ansvar för bekämpning av grov organiserad brottslighet. En strategi har tagits fram.

Våld i nära relationer och sexualbrott

Våld i nära relationer och sexualbrott drabbar oftast försvarslösa eller annars utsatta personer, främst kvinnor och barn. De är svårutredda, eftersom bevisning inte sällan saknas eller är bristfällig. När det gäller sexualbrott mot barn finns även betydande svårigheter med förhörsmetoder.

Personer som utsätts för brott av detta slag måste uppfatta att det är meningsfullt att göra anmälningar. Brotten ska utredas och lagföras i så stor utsträckning som möjligt.

Mängdbrott

Vardagsbrotten, som också kallas mängdbrott, utgör den allra största delen av alla brott. Hit räknas bland annat fordonsbrott, stölder, inbrott och skadegörelse, det vill säga brott som drabbar människor i deras vardag och bidrar till otryggheten i samhället.

Åklagarväsendet måste därför ha en stabil organisation och välutvecklade metoder för att effektivt kunna hantera den stora mängden brott. Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen och Domstolsverket har regeringens uppdrag att gemensamt vidta åtgärder för att säkerställa en effektiv samverkan och handläggning av mängdbrott. I uppdraget ingår bland annat att vidta åtgärder för att minska handläggningstiderna.

Ekonomiskt utbyte av brott

Pengar är den starkaste drivkraften bakom de flesta brott. Att minska det ekonomiska utbytet av brott är därför centralt i brottsbekämpningen.

Insatser mot ungdomsbrottslighet

Få uppgifter är viktigare än att förebygga brott bland unga och att minimera återfallen bland de unga människor som begår brott. Med tidiga och tydliga åtgärder mot ungdomsbrottsligheten i dag

kan vi motverka grov brottslighet i morgon. Under flera år har bekämpningen av ungdomsbrottslighet varit ett prioriterat område för myndigheten. En nationell handlingsplan har tagits fram och strategier utvecklats. Målet är att korta handläggningstiderna och öka rättssäkerheten.

Rättskedjan

Ett väl fungerande rättsväsende är en av grunderna för det demokratiska samhället. Rättssäkerhet innebär att den enskilde ska kunna lita på lagstiftningen, myndigheterna och domstolarna. Lagarna ska vara moderna och garantera grundläggande fri- och rättigheter.

Det övergripande målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och att öka människors trygghet. Åklagarväsendet ska bidra genom att de som begår brott ställs till ansvar och att detta sker på ett effektivt och rättssäkert sätt. Åklagaren utgör en viktig länk i rättskedjan – polis, åklagare, domstol och kriminalvård. Det är åklagaren som inom lagens ram avgör om åtal ska väckas, det är åklagaren som leder förundersökningen och för statens talan i domstolen. De olika myndigheterna i rättskedjan är beroende av varandras verksamheter och ett nära samarbete mellan parterna är därför nödvändigt.

Polis

Åklagare

Domstol

Kriminalvård

Så arbetar en åklagare

Förundersökningen

När ett brott kommit till polisens kännedom inleds en brottsutredning, förundersökning. Åklagaren leder förundersökningen från det att en viss person skäligen kan misstänkas för brottet. Vid mindre allvarliga brott genomför polisen förundersökningen från början till slut.

Som förundersökningsledare är åklagaren ansvarig för att brottet utreds på bästa möjliga sätt. Utredningen genomförs av polisen efter åklagarens direktiv. Åklagaren följer utredningen fortlöpande och tar hela tiden ställning till vilka utredningsåtgärder och beslut som krävs. När utredningen gäller grov eller komplicerad brottslighet deltar åklagaren ofta direkt i utredningen som vid rekonstruktioner av brottet eller vid viktiga förhör.

Till åklagarens uppgifter under förundersökningen hör att fatta beslut om tvångsmedel, dvs. frågor om bland annat anhållande, husrannsakan och beslag. Om en person ska vara frihetsberövad en längre tid beslutas det av domstolen vid en häktningsförhandling. Åklagaren redogör vid förhandlingen för de misstankar som finns mot personen och de skäl som finns för att den misstänkte ska vara frihetsberövad.

Åklagaren ska också se till att den som blivit utsatt för brott får sina intressen företrädda.

Varje år handlägger åklagarna cirka 600 000 brottsmisstankar. Det är anmälningar som har kommit in till polisen och där det finns någon misstänkt person. Varje år anhålls ungefär 30 000 personer och cirka 12 000 begärs häktade.

Åtalet

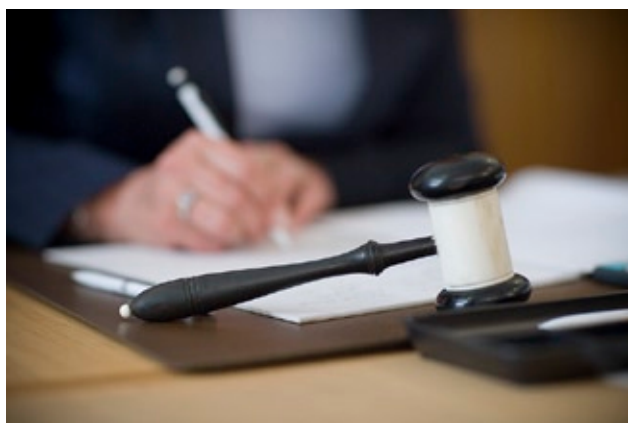
När förundersökningen är avslutad beslutar åklagaren om åtal ska väckas eller inte. Om åklagaren anser att ett brott som faller under allmänt åtal har begåtts och att det finns tillräckliga bevis mot den misstänkte, så är åklagaren skyldig att väcka åtal, den så kallade absoluta åtalsplikten. Enligt vissa regler kan åklagaren dock undantagsvis besluta att inte åtala, trots att brott kan styrkas.

Vid brott där det inte är aktuellt med fängelse som påföljd kan åklagaren utfärda böter eller villkorlig dom, så kallat strafföreläggande. Om den misstänkte godkänner detta behöver ärendet inte hanteras i domstol – strafföreläggandet motsvarar då en dom.

Totalt lagförs årligen cirka 130 000 personer, genom åtal eller strafföreläggande. Antalet åtalsbeslut uppgår till cirka 200 000 (en person kan åtalas för flera brott) och strafföreläggandena cirka 50 000 per år.

Domstolen

En annan viktig del av åklagarens arbete är förberedelse och framträdande i rätten. Genom sitt beslut om åtal och den beskrivning av brottet som åklagaren gör, ger åklagaren ramarna för brottmålsprocessen och driver målet framåt.

Processen

När tingsrätten har avkunnat sin dom kan åklagaren eller den dömde överklaga domen till hovrätten. Hovrättens dom kan i sin tur överklagas till Högsta domstolen. I Högsta domstolen är det enbart personer särskilt utsedda av riksåklagaren som för talan.

Organisation och uppgifter

Operativt åklagararbete

Av de cirka 1 200 anställda inom Åklagarmyndigheten är cirka 850 åklagare, medan övriga arbetar med olika stödfunktioner.

Den operativa åklagarverksamheten utövas på landets 39 åklagarkammare. Av dessa är 32 allmänna kammare, som har ett geografiskt arbetsfält ungefär motsvarande ett län. I storstäderna finns flera åklagarkammare.

Mängdbrotten utgör en stor del av åklagarnas arbete. Hit räknas bland annat stölder, snatterier, misshandel och skadegörelse. Vid de flesta åklagarkammare finns specialiståklagare som samordnar kammarens mängdbrottsbekämpning. Specialiståklagare finns också för flera andra brottstyper, som bland annat miljöbrott, grova våldsbrott, ekobrott och relationsbrott. På tre platser i landet finns internationella åklagarkammare. Här finns specialistkompetens för att bekämpa den organiserade, gränsöverskridande brottsligheten och för det internationella åklagar-samarbetet.

Dessutom finns fyra nationella åklagarkammare – en för bekämpning av korruption, en som handlägger miljö- och arbetsmiljömål, en för säkerhets- och terrorismål samt en som handlägger brottsmistankar mot poliser.

Utvecklings- och tillsynsarbete

På tre platser i landet finns utvecklingscentrum, vars uppgift är att bedriva metod- och rättsutveckling inom olika brottsområden. Rättslig uppföljning och tillsyn bedrivs också här. Ett exempel är att alla överprövningar av åklagarbeslut handläggs av utvecklingscentrumen. Utvecklingscentrumen svarar för den samlade kunskapen inom sina ansvarsområden.

Riksåklagaren och riksåklagarens kansli

Riksåklagaren är landets högsta åklagare och enda allmänna åklagare i Högsta domstolen. Högsta domstolen är sista instans bland de allmänna domstolarna och en ren prejudikationsinstans.

Genom att föra lämpliga mål till Högsta domstolen bidrar riksåklagaren till att viktiga frågor om den praktiska rättstillämpningen blir belysta.

Antalet hovrättsdomar som riksåklagaren årligen överklagar till Högsta domstolen varierar men brukar normalt ligga på mellan 10 och 20 stycken. Även den dömde har möjlighet att överklaga sin dom. I båda fallen måste prövningstillstånd begäras och i de fall där den dömde överklagar ska riksåklagaren i många fall yttra sig i en så kallad svarsskrivelse. Även när prövningstillstånd inte beviljas av Högsta domstolen bidrar riksåklagaren genom svarsskrivelserna till att viktiga rättsfrågor blir belysta.

På riksåklagarens kansli finns en rättsavdelning för rättslig tillsyn och information, verksamheten i Högsta domstolen och internationella frågor samt centrala funktioner för bland annat ekonomi, information, personal och IT. Här finns också fyra områdesansvariga överåklagare för styrning och samordning av den operativa verksamheten på åklagarkamrarna samt en särskilt utsedd överåklagare för handläggning av resningsärenden.

Internationell verksamhet

Behovet av rättsligt och kriminalpolitiskt samarbete över gränserna ökar i takt med att brottsligheten blir allt mer gränsöverskridande. Under senare år har det internationella samarbetet förändrats och effektiviserats, genom nya internationella rättsliga instrument och fortlöpande och fördjupade kontakter mellan åklagare från olika länder.

Det praktiska arbetet innebär att hjälpa utländska åklagare i brottsutredningar som äger rum utomlands. Det kan gälla förhör med personer som finns i Sverige, husrannsakan och eller utlämning av en misstänkt person. På motsvarande sätt får svenska åklagare ofta hjälp från utlandet i svenska brottsutredningar.

I den internationella verksamheten ingår även medverkan i olika internationella nätverk och samarbetsorgan för operativa åklagare. De viktigaste är den europeiska åklagarorganisationen Eurojust med kontor i Haag, samt det Europeiska rättsliga nätverket (EJN).

Box 5553
114 85 Stockholm

e-post: registrator@aklagare.se
hemsida: www.aklagare.se